

Nr 476.

Av herr **Osvald m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen, m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 192 föreslås bl. a. att två av linberedningsverken, Kristinehamn och Mellansel, skola nedläggas. Därmed avses att erhålla en ur driftekonomiska synpunkter tillfredsställande sysselsättningsgrad vid de övriga fyra verken Laholm, Växjö, Gimo och Hybo. Med hänsyn till vissa aktuella beredskapsönskemål förordas dock såsom en övergångsåtgärd, att statligt prisstöd skall utgå jämväl till Mellansel för avverkning av 1951 års skörd. För den närmaste femårsperioden 1951—1955 föreslås att prisstödet bör utgå i form av *dels* ett allmänt pristillägg, baserat på produktionsförhållandena vid laholmsverket, *dels* därutöver särskilda pristillägg till Växjö och Gimo med 15 öre per kilogram fiber och till Hybo och — för år 1951 — till Mellansel med 55 öre per kilogram fiber.

Gentemot de skäl, som departementschefen anför för att det statliga prisstödet skall beräknas per kilogram framställd fiber, finnes ingen erinran att göra. I fråga om avvägningen av pristilläggets storlek de olika verken emellan måste däremot vissa erinringar göras. Ett genomförande av departementschefens förslag skulle nämligen kunna medföra, att gimoverket tvingades nedlägga sin verksamhet.

Ehuru såväl utredningen som vissa remissinstanser, kommerskollegium, lantbruksakademien, Sveriges utsädesförening och Uppsala läns hushållningssällskap, ha påtalat, att produktionskostnaderna vid enturbinverken, Gimo, Hybo och Mellansel, av naturliga skäl måste bli högre än vid tvåturbinverken, Laholm och Växjö, har departementschefen ej tagit hänsyn härtill för Gimos del. I propositionen utsågs endast att Gimo borde erhålla samma stöd som Växjö, då några starkare skäl för ett särskilt stöd åt Gimo icke funnos. Ehuru departementschefen föreslår, att gimoverket skall fortsätta sin verksamhet, har det statliga stödet beräknats så, att driften i fortsättningen ej kan uppehållas vid verket. Gimo jämföras sålunda i produktionshänseende med Växjö — som har en dubbelt så stor produktionsenhet som Gimo — i stället för med enturbinverket Hybo, vilket varit riktigare. En ändring härutinnan synes därför vara ofrånkomlig.

I fråga om det föreslagna allmänna prisstödet, laholmsstödet, uttalar departementschefen, att det f. n. föreläge en ej oväsentlig skillnad i produktionskostnaderna mellan Laholm och Växjö, bl. a. beroende på de högre

fraktkostnader, som växjöverket hade att vidkännas, sedan odlingen börjat kontrakteras jämväl i Skåne. Om därför det allmänna pristillägget skulle avvägas efter vad som behövdes för växjöverket skulle detta komma att medföra en ej obetydlig överbetalning till laholmsverket, varför departementschefen funnit riktigast föreslå, att det allmänna pristillägget baserades på produktionsförhållandena vid laholmsverket.

Då det gäller Hybo och Mellansel ha emellertid liknande synpunkter ej lagts till grund vid beräkandet av det särskilda pristillägget för dessa verk. För Hybos vidkommande ha sålunda accepterats de högre produktionskostnaderna i Mellansel, och pristillägget har därför baserats på produktionsförhållandena i Mellansel. Härigenom kommer en ej obetydlig överbetalning till hyboverkets favör att föreligga. Denna fråga har också närmare berörts i det av kommerskollegium avgivna remissyttrandet. Kollegium framhåller sålunda, att utredningen i fråga om storleken av det allmänna stödet icke tagit hänsyn till att driftkostnaderna av naturliga skäl måste bli större vid ett enturbinverk än ett tvåturbinverk, trots att utredningen själv anfört, att tvåturbinverken ha lägre kostnader än enturbinverken. Kollegium anför vidare: "Kollegium finner det därför naturligt, att vid det allmänna stödets utformning skillnad göres mellan de s. k. två- och enturbinverken och att därvid ett stöd tillägg för enturbinverken bör beräknas förslagsvis efter Hybos behov. Detta har enligt verkets egen prognos uppgivits till ca 6,5 öre men av utredningen reducerats till ca 5 öre per kg repad halm. Visserligen har utredningen ansett hyboverket böra betraktas som ett norrlandsverk och därigenom bli berättigat till samma stöd som föreslagits för Mellansel, nämligen 8 öre per kg repad halm utöver det allmänna stödet. För Hybos vidkommande torde dock enligt kollegii åsikt knappast sådana speciella norrlandsförhållanden föreligga som för Mellansels del. Utredningen framhåller också, att Hybo framställt en fiberprodukt, som är överlägsen samtliga övriga linverks i kvalitet, och har tillgång till goda odlingsbetingelser och god råvara ävensom lämplig odlingsareal. Enligt utredningens beräkningar skulle vid ett växjöstöd = 0 Hybo behöva ett stöd av 4,7 öre per kg repad halm och Mellansel 7,6 öre. Kollegium får därför föreslå att enturbinstödet sättes 5 öre högre per kg repad halm än det allmänna tvåturbinstödet. Det s. k. norrlandsstödet skulle då komma att utgöra minst 3 öre per kg repad halm."

Omräknat per kilogram framställd fiber skulle — under antagande av ett totalt fiberutbyte av 20 % — kommerskollegii förslag innebära att — under förutsättning att växjöstödet beräknas till, som av departementschefen föreslagits, 15 öre per kg fiber — pristillägget för Gimo och Hybo skulle utgöra 40 (15 + 25) öre per kilogram fiber och för Mellansel 55 (15 + 25 + 15) öre per kg fiber, varav för Mellansels del 15 öre skulle utgöra ett särskilt norrlandsstöd. Det bör i detta sammanhang nämnas, att utredningen i princip icke haft någon invändning att göra mot den på

2 *Bihang till riksdagens protokoll 1951. 3 saml. Nr 474—476.*

sin tid av statens linnämnd uppgjorda planen att — med hänsyn till landets skiftande transport- och odlingsbetingelser — låta en del av linberedningsverken uppföras som mindre, s. k. enturbinverk, trots att man även vid denna tidpunkt (1940—42) kunde fastslå, att enturbinverken hade högre beredningskostnader.

I utredningen har framhållits, att hyboverket arbetar under gynnsammare betingelser än Gimo, delvis även beroende på att driften vid Hybo igångsattes tidigare än i Gimo. Men om produktionsresultatet vid Hybo varit fördelaktigare än vid Gimo, har dock under senare tid vissa förbättringar i råvaruanskaffningen för Gimos del medfört, att nämnda skillnad något reduceras. Därjämte torde Gimos beredning av oljelinhalm medföra en något lägre kostnad för bränslet. Sedan hyboverket numera utbyggt för erhållande av behövt utrymme för beredning och lagring torde å andra sidan detta beredningsverk i tekniskt hänseende stå än bättre rustat än förut. Sammanfattningsvis kan därför sägas, att hybo- och gimoverken i produktionskostnadshänseende bära ungefärligen jämföras, varför det statliga pristillägget bör beräknas efter enhetliga grunder på sätt som av kommerskollegium föreslagits. I detta sammanhang torde även bära omnämnas, att ledningen för gimoverket den 12 februari 1951 inför ordföranden i 1949 års lin- och hamputredning framhållit, att verket icke kan upprätthålla driften därest icke liksom för Hybo skälig hänsyn toges till de större produktionskostnaderna vid ett enturbinverk. Samma synpunkter ha även framförts i verkets yttrande över utredningen till Riksförbundet Lin och Hampa. För att linberedningsverket i Gimo skall kunna fortsätta sin verksamhet i enlighet med departementschefens uttalande fordras sålunda att det särskilda statliga pristillägget för Gimos del bestämmas till 25 öre pr kilogram fiber högre än vad som föreslagits för Växjös del, eller tillhoppa 40 öre pr kilogram fiber.

Vi vilja i detta sammanhang framhålla, att beredningsverkets förläggande till Gimo intimt hörde samman med den arbetslöshet som hårt drabbade Gimo brukssamhälle, då vid den gamla bruksdriftens nedläggande masugnarna släcktes och smedjorna tystnade. Med linberedningsverket erhöll samhället nytt liv. Där sysselsätts nu 70—75 manliga och 9 kvinnliga anställda, av vilka endast ett fåtal äro bosatta utanför Skäfthammars kommun. I löner har beredningsverket under den gångna tiden utbetalat ca 2,5 milj. kronor. För innevarande år beräknas den sammanlagda avlöningskostnaden uppgå till 475 000 kronor med ett åtföljande skattebelopp på närmare 100 000 kronor. Det kan antagas att, vid en eventuell nedläggning av driften vid beredningsverket, ca 200 personer av Gimos befolkning på ca 900 personer måste avflytta från orten, därest icke annan sysselsättning av liknande art kan beredas dem. Härvid är att märka, att såväl tjänstemän som arbetare under årens lopp blivit specialutbildade för sin nuvarande uppgift, och först efter omskolning kan viss del av de anställda förväntas bli erforderligt utbildade för industridrift av annat slag.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att det statliga pristillägget för gimoverket sättes 25 öre per kilogram högre än vad som föreslagits för växjöverket eller till 40 öre per kilogram fiber.

Stockholm den 21 april 1951.

Hugo Oswald.

Einar Eriksson.

Edvin Thun.

L. Franzon.
